

8.1. АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ

У широкому розумінні слова під інтеграцією розуміють посилення економічних і виробничих зв'язків між різними країнами, окремими сферами і суміжними галузями, а також між різними підприємствами, організаціями та іншими суб'єктами ринку.

У власному розумінні слова інтеграція означає організаційне поєднання технологічно пов'язаних між собою різнорідних видів діяльності з притаманними їм функціями з метою виробництва кінцевого продукту і доведення його до споживача, а також досягнення на цій основі вищих економічних результатів.

Агропромислова інтеграція у власному значенні слова означає повне організаційне поєднання сільськогосподарського і технологічно пов'язаного з ним промислового виробництва з метою одержання кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини і досягнення більшої економічної вигоди завдяки взаємній матеріальній заінтересованості і відповідальності всіх учасників агропромислового виробництва за кінцеві результати господарювання.

Даний вид інтеграції називають вертикальною.

Агропромислова інтеграція являє собою процес поєднання (синтез) сільського господарства і промисловості, економічною передумовою якої є безперервність НТП, ґрунтується на сукупності виробничих взаємовідносин і різною мірою проявляється й удосконалюється протягом усього розвитку суспільного виробництва.

Забезпечення гарантованого виробництва продукції, каналів її реалізації та усунення витрат зумовлює організацію, з одного боку, виробничих підрозділів всередині господарства для промислової переробки і доведення продукції до товарного вигляду і споживача, тобто формування інтегрованих господарських структур, а з другого – кооперування та інтеграцію і створення на цій основі регіональних (територіальних) чи галузевих аграрно-промислових формувань (професійних об'єднань, асоціацій, корпорацій, концернів, АПФГ тощо), в яких органічно розвивається виробництво, промислово-переробка, зберігання і реалізація кінцевої продукції з виходом на зовнішній ринок.

Інтегровані господарські структури створюються за участю сільськогосподарських товаровиробників, переробних підприємств, підприємств торгівлі та інших юридичних і фізичних осіб, включаючи зарубіжних.

Горизонтальна інтеграція – якісно нова форма внутрішньогалузевого кооперування здебільшого однотипних підприємств і виробництв, що забезпечують поглиблення спеціалізації окремих ланок єдиного технологічного ланцюга або територіально інтегрованих процесів з метою збільшення і поліпшення якості продукції, зміцнення та стабілізації економічного становища, підвищення ефективності виробництва. В Україні широко відома практика кооперування виробників кормів з тваринницькими комплексами і фермами, дослідних установ, племзаводів, племрепродукторів з товарними господарствами тощо. Кооперування господарств значною мірою знижує виробничі витрати і є однією з найбільш сприятливих форм для виробництва конкурентоспроможної продукції. Спостерігається взаємодія таких сфер, як товаровиробнича, кредитно-фінансова і продуктові ринки та ін.

Вертикальна інтеграція зумовлює створення якісно нових специфічних міжгалузевих виробничих підприємств різних сфер АПК, їх об'єднання з підприємствами по первинній переробці сировини, подальше виготовлення готових виробів легкої промисловості збутовими і торговельними партнерами. За цільовою функцією виділяють підсис-

тому з виробництва продуктів харчування та переробки сировини. Така співпраця переважно визначається напрямом спеціалізації, спільністю та безперервністю відтворювальних і технологічних процесів від виробництва сировини, її переробки до виготовлення готового продукту. При цій формі найкраще використовуються виробничі ресурси, підвищується ефективність та прибутковість підприємств. До вертикального інтегрування належать також об'єднання, які в межах регіону (область, район) здійснюють безпосередній обмін і вироблену сировину передають промисловим підприємствам, фабрикам, комбінатам. Всі ланки такого агропромислового ланцюга функціонують на задоволення потреб споживача. Велику роль відіграє вертикальна інтеграція і по стабілізації економіки агропромислового комплексу, особливо при переході всіх галузей АПК до ринкових відносин.

При організації вертикальної інтеграції впроваджуються нові виробничі відносини по рівномірному розподілу прибутків і певною мірою скороченню монополії переробних промислових, збутових підприємств та збереженню права власності товаровиробника на кінцеву продукцію.

В умовах реальної інтеграції сільського господарства і промислового виробництва створюється додатково синергічний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим. Джерелами його одержання є:

- істотне зниження втрат сільськогосподарської продукції, передусім тієї, що швидко псується, за рахунок зведення до мінімуму розриву між її збиранням і промисловою переробкою;
- збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без інтегрованого виробництва повністю пропадають або використовуються нераціонально;
- скорочення витрат на транспортування продукції до місць переробки на великих переробних підприємствах і на зустрічні заводи продовольчих товарів для споживання місцевим населенням.

Слід також зауважити, що агропромислові формування одержують додатковий ефект, що не є складовою синергічного ефекту, завдяки виробництву і реалізації кінцевої продукції.

Це зумовлено тим, що найвищого рівня віддачі авансованого капіталу поточних витрат досягають ті підприємства АПК, які функціонують на завершальній стадії виробничого циклу, здійснюючи виробництво і реалізацію кінцевої продукції.